

การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนา
ขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี

**The Development of Public Participation in the Development Plan Process of
Subdistrict Administration Organization at Pathum Thani Province**

ชนัญธิดา สุวรรณศรี (Chananthida Suwansri)¹

ปิยากร หวังมหาพร (Piyakorn Whangmahaporn)²

¹นักศึกษาลัทธิสุตรปรัชญาคุณูปบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Doctor of Philosophy (Public Administration) Graduate College of Management, Sripatum University

²รองศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ที่ปรึกษา วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Associate Professor Dr., Advisor, Graduate College of Management, Sripatum University

E-mail: chanan.rice@gmail.com

Received: 23 May 2020

Revised: 17 July 2020

Accepted: 29 July 2020

บทคัดย่อ

การมีส่วนร่วมของประชาชนคือ เปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม เริ่มตั้งแต่การรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมกำหนดนโยบายสาธารณะ การตัดสินใจ และตรวจสอบ เพื่อสร้างความโปร่งใสและเพิ่มคุณภาพในการตัดสินใจให้ดีขึ้น และเป็นที่ยอมรับของทุกๆ ฝ่ายร่วมกันเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ปัจจัยแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน และเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยใช้วิธีศึกษาทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ รวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามกับประชาชน จำนวน 400 คน ด้วยการวิเคราะห์แบบสถิติพรรณนา ประกอบการสัมภาษณ์นายกองค์การบริหารส่วนตำบล, ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล และประชาชน รวม 24 คน ผลการศึกษาพบว่า

ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ให้ความสำคัญสูงสุด ในประเด็นการดำเนินโครงการสำเร็จแล้วส่งผลให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ส่วนปัจจัยที่ประชาชนให้ความสำคัญต่ำสุดคือ ด้านการ

ชนัญธิดา สุวรรณศรี และปิยากร หวังมหาพร

ประเมินผล ประชาชนเข้าใจว่า เป็นหน้าที่ของผู้บริหารและผู้นำชุมชน ส่วนปัจจัยแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน แยกเป็นปัจจัยภายใน ให้ความคิดเห็นสูงสุดคือ ด้านความสำเร็จในการเข้าไปมีส่วนร่วม โดยให้ความสำคัญการประชาสัมพันธ์ของการดำเนินงานโครงการฯ ให้ประชาชนได้รับรู้ รับทราบและเข้าใจ และประชาชนให้ความคิดเห็นต่ำสุดคือ ปัจจัยด้านความรับผิดชอบ อบต. รับผิดชอบต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานที่ส่งผลถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ส่วนปัจจัยภายนอก ปัจจัยด้านความตั้งใจในสังคม ให้ความคิดเห็นสูงสุด อบต. จัดกิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมการบริการและให้สวัสดิการช่วยเหลือทั่วถึง และปัจจัยด้าน โอกาสที่จะมีส่วนร่วมในงาน ให้ความคิดเห็นต่ำสุด โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมต่อการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่น เมื่อนำปัจจัยส่วนบุคคลมาเปรียบเทียบกับการมีส่วนร่วมพบว่า อายุ ศาสนา และการศึกษา ต่างกัน ความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมแตกต่างกัน ส่วนเพศ อาชีพ รายได้ต่อเดือน และการอาศัยอยู่ในท้องถิ่นต่างกัน ความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน ดังนั้น การประชาสัมพันธ์การดำเนินงานให้ประชาชนได้รับรู้ รับทราบตามช่องทางต่างๆ และสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาแสดงความคิดเห็นได้ไปรงใส และนำข้อมูลไปปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

คำสำคัญ: การพัฒนา, การมีส่วนร่วม, กระบวนการจัดทำแผน

Abstract

Public participation is allowing opportunities for local people to participate since awareness, thinking, making and joint public policy making, decision making, and auditing for create transparency, improve quality of decision making and general accepted all parties for the benefit of the people. The researcher therefore wants to study the level of public participation, motivation factors influencing public participation and compare participation based on personal factors. By using both quantitative and qualitative methods data were collected by a questionnaire with 400 people using descriptive analysis. Include 24 interview persons from Chief Executive of the SAO, Chief Administrator of the SAO and citizens. The research founded that.

The highest level of public participation in the success of the project will lead to better quality of life for people. For the lowest level of public participation is evaluation cause from the understanding of people that this duty of management and community leaders For motivation factors influencing public participation consisted of internal & external factors. The highest comment were the success public participation focus on the public perception of public relation project. The lowest comment were

responsible of Subdistrict Administration Organization from the impact of operations that effected to safety of life and property of people. For external factor, the highest comment were the social attractiveness. The SAO provided creative activities, service activities and welfare. The lowest comments were the given opportunity of public participation in operations to solve problems and local development. When compare between personal factors and participation founded that age, religion and education were different in opinions of participations. For gender, occupation, monthly income and different of living were not different in opinions of participations.

Therefore, it recommended that public relations via various communication channels to access information for public hearing and bring to improve for local needs. public relations and operations were publicized. Acknowledged by various channels and can access information in order to allow the public to come in and express opinions transparently and use the information to improve and adapt to be in line with local needs.

Keywords: Development, Public participation, Development plan process

บทนำ

การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นนั้น เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้และเข้าถึงข้อมูลข่าวสารขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ตามช่องทางต่างๆ รวมถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจถึงสิทธิและบทบาทหน้าที่ความจำเป็นที่ต้องเข้ามามีส่วนร่วมและความจำเป็นที่หน่วยงานต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจการต่างๆ ของหน่วย (ศักดิ์ชัย ดีละม้าย, 2559, หน้า 35) การดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นที่ผ่านมาในภาพรวมยังขาดความโปร่งใสในการบริหารงานภายในและขาดประสิทธิภาพในการให้บริการแก่ประชาชนในเรื่องต่างๆ เช่น การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารไม่ทั่วถึงและล่าช้า (ทัชเชษฐ์ นิยมสุข, 2552, หน้า 124) ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารในการดำเนินกิจการขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นน้อย ทำให้เสียผลประโยชน์สิทธิพึงมีพึงได้ของตนเองไป และความหวาดกลัวอิทธิพลของนักการเมืองท้องถิ่น เบื่อหน่ายต่อระบบอุปถัมภ์และการขาดแรงจูงใจในการเข้าไปมีส่วนร่วมส่งผลให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นน้อย (ศิริชัย เพชรรักษ์, 2553, หน้า 108) และยังพบปัญหา 1.ด้านประสิทธิภาพของการดำเนินการมีความล่าช้าในการตัดสินใจ เพราะการตัดสินใจแต่ละครั้งต้องผ่านขั้นตอนต่างๆ จำนวนมากกว่าจะมาถึงผู้ที่มีอำนาจตัดสินใจที่

ชนัญธิดา สุวรรณศรี และปิยากร หวังมหาพร

ส่วนกลาง ขาดความยืดหยุ่นของระเบียบ (เพราะเป็นระเบียบเดียวที่ต้องใช้เหมือนกันทุกพื้นที่และข้อจำกัดในการตรวจสอบ เนื่องจากมีพื้นที่กว้างขวางและมีหน่วยงานที่รับผิดชอบเป็นจำนวนมาก) 2. การจัดทำบริการสาธารณะไม่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของชุมชน เพราะโครงสร้างการบริหารแบบรวมศูนย์อำนาจทำให้ผู้มีอำนาจตัดสินใจมีโอกาสรับรู้ข้อมูล ลักษณะของปัญหาผลประโยชน์ ความต้องการและความแตกต่างอันหลากหลายของพื้นที่ต่างๆ ได้น้อยมาก การตัดสินใจจึงต้องใช้ภาพรวมของทุกพื้นที่ โดยมีคำตอบหรือรูปแบบวิธีการแก้ไขปัญหาก็ใช้เพียงรูปแบบเดียวสำหรับใช้ในทุกพื้นที่ ทำให้การใช้ทรัพยากรในแต่ละพื้นที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของแต่ละชุมชนท้องถิ่น 3. อุปสรรคต่อการพัฒนาความมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนเพราะการรวมศูนย์อำนาจนั้น เป็นการปิดโอกาสที่ประชาชนจะได้เรียนรู้ ฝึกฝน มีประสบการณ์ในการร่วมตัดสินใจในการดำเนินกิจการใดๆ ของชุมชนท้องถิ่นตนเอง จึงทำให้ขาดความเป็นเจ้าของ ส่งผลให้การดำเนินการต่างๆ ขาดความต่อเนื่องและยั่งยืน อีกทั้งทำให้ชุมชนขาดการพัฒนาโดยยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, 2560)

องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี เป็นจังหวัดปริณิชนกที่อยู่ใกล้ความเจริญทำให้เกิดการเรียกร้องความต้องการในการรับบริการและแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนจากส่วนราชการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสูง ประกอบกับจากสภาพปัญหาที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานสู่เมืองที่มีความเจริญมากกว่า และจังหวัดปทุมธานีเป็นแหล่งรองรับการเข้ามาหางานทำจากคนในทุกภูมิภาคของประเทศ ส่งผลให้ผู้คนหลั่งไหลเข้ามาเป็นจำนวนมาก ขาดต่อการแยกแยะประเภทของคนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดปทุมธานี ทั้งมาแบบถูกกฎหมายและเลิ้งกฎหมายโดยเฉพาะแรงงานต่างด้าว ส่งผลให้เกิดปัญหาหลากหลายขยายในวงกว้างไปยังทุกพื้นที่ ขาดต่อการกำกับ ควบคุมดูแลได้อย่างทั่วถึง ทำให้ขาดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบได้จากปัญหาดังกล่าว ส่งผลให้การดึงภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม/ โครงการเป็นไปด้วยความยากลำบากและมีข้อจำกัดมากมาย ทำให้ระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินการแก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นอยู่ในระดับปานกลาง จากผลการสำรวจความพึงพอใจของประชาชนต่อการปฏิบัติงานของ อบต. จังหวัดปทุมธานี ซึ่งชี้ให้เห็นว่า องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี ดำเนินงานภายใต้ขาดการดึงภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน ร่วมคิด ร่วมทำ และติดตามประเมินผลในกระบวนการทุกขั้นตอน เพื่อร่วมกันพัฒนาและแก้ไขปัญหาท้องถิ่นให้สอดคล้องความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง (องค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดปทุมธานี, 2557, หน้า 15)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี

2. เพื่อศึกษาปัจจัยแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี
3. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานีจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
4. เพื่อศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี

ขอบเขตการวิจัย

พื้นที่ในการศึกษาคือ องค์การบริหารส่วนตำบล 6 อำเภอ จำนวน 37 แห่ง และประชากรที่ใช้เป็นประชากรทั้งชายและหญิงในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี จำนวนประชากรทั้งสิ้น 816,071 คน ประกอบกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล, ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล และประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี รวมจำนวน 24 คน ส่วนเนื้อหาในการศึกษา ได้แก่ 1) ปัจจัยส่วนบุคคล 2) ปัจจัยแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วม และ 3) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี

การทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดในการศึกษา

การมีส่วนร่วมของประชาชนคือ กระบวนการทำงานร่วมกันของบุคคลครอบครัวและชุมชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในกิจกรรม/ โครงการ หรือแผนงานต่างๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้โดยเกี่ยวข้องในกระบวนการต่างๆ ตั้งแต่ การค้นหาปัญหาและสาเหตุ การวางแผน การดำเนินงานและการประเมินผล โดยที่มีประชาชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นผู้รับผลประโยชน์ของตนเอง (ชรณินทร์ คุณแขวน, 2555, หน้า 31) ทั้งนี้ คำนึงถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายส่วนที่สำคัญและจำเป็นประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล เริ่มต้นจากปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามที่แตกต่างกันส่งผลต่อความคิดเห็นของการมีส่วนร่วม (Bertrand, 1958, pp. 147-157) ลักษณะส่วนบุคคลต่างๆ มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วม คือ 1) อายุ 2) เพศ 3) สถานภาพทางสังคม 4) อาชีพ 5) การศึกษา 6) ถิ่นที่อยู่ 7) ระยะเวลาที่อยู่ในท้องถิ่น 8) ปัจจัยอื่นๆ เช่น การอาศัยในเมืองหรือในชนบท จำนวนสมาชิกในครอบครัวและลักษณะครอบครัว ค่านิยมและทัศนคติ (Cohen and Uphoff, 1977, pp. 17-19) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของลักษณะส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ 1) อายุและเพศ 2) สถานภาพในครอบครัว 3) ระดับการศึกษา 4) สถานภาพทางสังคม 5) อาชีพ 6) รายได้และทรัพย์สิน 7) ระยะเวลาในท้องถิ่นและระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ และ 8) ที่ดินถือครองและสถานภาพแรงงาน

นอกจากนี้ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยแยกออกเป็นปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก เพื่อสรุปประเด็นความสำคัญได้ชัดเจนขึ้น (Herzberg, 1957) แรงจูงใจภายในคือ บุคคลที่มีทัศนคติในทางบวกต่อการทำงาน ส่วนใหญ่แนวโน้มการปฏิบัติงานที่ดีขึ้น และเป็นปัจจัยจูงใจ (Motivation Factor) ที่เกี่ยวข้องกับงานโดยตรง เพื่อจูงใจให้คนชอบและรักงานปฏิบัติ เป็นตัวกระตุ้นทำให้เกิดความพึงพอใจให้แก่บุคคลในองค์กรให้ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพราะเป็นปัจจัยสามารถสนองความต้องการภายในได้ ประกอบด้วย 1) ความสำเร็จในการทำงานของบุคคล 2) การได้รับการยอมรับนับถือ 3) ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ 4) ความรับผิดชอบ 5) ความก้าวหน้า ส่วนปัจจัยภายนอก (Barnard, 1974) เป็นสิ่งจูงใจอันจะส่งผลต่อแรงจูงใจในการทำงาน ประกอบด้วย 1) สิ่งจูงใจซึ่งเป็นวัตถุ 2) สิ่งจูงใจที่เป็นโอกาสของบุคคลซึ่งไม่ใช่วัตถุ 3) สภาพทางกายที่พึงปรารถนา 4) ผลประโยชน์ทางอุดมคติ เป็นสิ่งจูงใจที่อยู่ระหว่างความมีอำนาจมากที่สุดกับความต่ำที่สุด ผลประโยชน์ทางอุดมคติ 5) ความพึงพอใจในสังคม 6) การปรับสภาพการทำงานให้เหมาะสมกับวิธีการและทัศนคติของบุคคล 7) โอกาสที่จะมีส่วนร่วมในงานอย่างกว้างขวาง 8) สภาพการอยู่ร่วมกัน ทั้ง 2 ปัจจัยมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในเชิงบวกและเชิงลบได้ตลอดจนตัวชี้วัดของการมีส่วนร่วม (Uphoff, 1977, pp. 59-76) กำหนดขั้นตอนการมีส่วนร่วมไว้ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) ทุกขั้นตอนมีความสำคัญและจำเป็นต่อกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาฯ ตามหลักการบริหารแบบธรรมาภิบาลโดยที่ภาครัฐจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน เริ่มตั้งแต่การรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ เพื่อสร้างความโปร่งใสและเพิ่มคุณภาพในการตัดสินใจของภาครัฐให้ดีขึ้นและเพื่อเป็นที่ยอมรับของทุกๆ ฝ่ายร่วมกันในทุกระดับได้ และให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกหน่วยถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด

วิธีดำเนินการวิจัย

การรวบรวมข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณจากประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี และคุณภาพจากผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานีและประชาชนผู้รับบริการที่เกี่ยวข้องร่วมกัน ในช่วงระหว่างเดือน 1 ตุลาคม พ.ศ. 2561 – 30 ธันวาคม พ.ศ. 2562 ประกอบกับการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน และทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อหาระดับการมีส่วนร่วม ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วม และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อกัน โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนทั้งชายและหญิงในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานีในพื้นที่ 6 อำเภอ จำนวนประชากร 816,071 คน โดยใช้สูตร (Taro Yamane, 1973, p.727,1088) กำหนดระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ในการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 399.80

คน เพื่อความน่าเชื่อถือและความถูกต้องในข้อมูลมากยิ่งขึ้น เก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน จากนั้น สุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Thompson, 1990, pp.1050-1059) โดยใช้อำเภอเป็นหน่วยของการสุ่ม เพื่อหาจำนวนตัวอย่างในแต่ละสังกัด ตามสัดส่วนจำนวนกลุ่มตัวอย่าง แบ่งตามชายและหญิง ชาย จำนวน 193 คน และหญิง จำนวน 207 คน รวมทั้งสิ้น 400 คน ประกอบกับการสัมภาษณ์เชิงลึกตัวแทนกลุ่มผู้บริหาร ที่มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย กลุ่มผู้บริหารที่ควบคุมการปฏิบัติ และกลุ่มประชาชนที่รับบริการ โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Criterion-Based Selection) พิจารณาจากผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจและสามารถให้ข้อมูลในเรื่องภารกิจและสภาพปัญหาในพื้นที่รับผิดชอบได้ดีที่สุด โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี และ 2) กลุ่มปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี และ 3) กลุ่มประชาชนผู้รับบริการในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี รวมทั้งสิ้น 24 คน เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนอันจะนำไปสู่แนวทางการพัฒนาและแก้ไขปัญหาให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

การรวบรวมข้อมูลจากเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 2 ประเภท ได้แก่ 1) แบบสอบถามการเข้าถึงประชาชนผู้รับบริการในพื้นที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา 2) แบบนำสัมภาษณ์ตัวแทน 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้บริหารกำหนดนโยบาย กลุ่มผู้ควบคุมการปฏิบัติ และกลุ่มประชาชน ในส่วนของขั้นตอนการดำเนินงานและการวิเคราะห์ข้อมูล โดยศึกษาข้อมูลเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจนเพียงพอในการสร้างเครื่องมือ จากนั้นสร้างเครื่องมือแบบสอบถามให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดและนิยามที่กำหนดไว้ แล้วนำเครื่องมือมาทดสอบค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้าน จำนวน 5 ท่าน ด้วยเทคนิค IOC (Index of Item-Objective Congruence) ประเมินค่าความสอดคล้องของแบบสอบถามเป็นคำถามรายข้อ ทุกข้อคำถามไม่ต่ำกว่า 0.80 คะแนน ถือว่าเป็นคำถามที่ยอมรับได้และนำไปทดสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ทดลองใช้ (Try-out) หรือทดสอบ (Pre-test) กับกลุ่มที่ไม่ได้ถูกสุ่มเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน จากประชาชนในพื้นที่อำเภออื่น เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น ด้วยวิธีสัมประสิทธิ์ของ Cronbach's Alpha Coefficient (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2553, หน้า 34-36) ได้คะแนนค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 ถือว่าอยู่ในระดับที่น่าเชื่อถือและยอมรับได้ จากนั้นนำเครื่องมือ จำนวน 400 ชุด กำหนดใช้ตัวแปรชนิดอัตราส่วน (Ratio Scale) โดยแบ่งเป็น 5 ระดับ ตามเกณฑ์วัดของ (Rensis Likert, 1981, p.69) ลักษณะแบบตรวจสอบรายการ (Check list) โดยเรียงลำดับการให้ค่าจากน้อยที่สุดไปยังมากที่สุด เครื่องมือแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย แบ่งคำถามออกเป็น 4 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ อาชีพ ศาสนา การศึกษารายได้ และระยะเวลาอาศัยอยู่ในท้องถิ่น

ส่วนที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดแผนพัฒนาขององค์การ

ชนัญธิดา สุวรรณศรี และปิยากร หวังมหาพร

บริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ส่วนที่ 3 ปัจจัยแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 1) ปัจจัยภายใน 1.1) การได้รับการยอมรับนับถือ 1.2) ความสำเร็จในการเข้าไปมีส่วนร่วม 1.3) ความรับผิดชอบ 2) ปัจจัยภายนอก 2.1) รางวัลหรือผลประโยชน์ 2.2) ความดึงดูดใจในสังคม 2.3) โอกาสที่จะมีส่วนร่วมในงาน 2.4) ลักษณะทางกายภาพ

ส่วนที่ 4 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี

จากนั้นแต่งตั้งผู้ช่วยทีมวิจัย จำนวน 6 คน ให้ผู้ช่วยทีมวิจัยลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง ตามห้วงเวลาที่กำหนด ขณะเดียวกันผู้วิจัยก็ลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 24 คน โดยจัดทำตารางปฏิทินการนัดหมายไว้ล่วงหน้า เมื่อรวบรวมข้อมูลทั้ง 2 ส่วนเรียบร้อยแล้ว นำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปในการประมวลผลดังนี้

ส่วนที่ 1 อธิบายลักษณะปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percent)

ส่วนที่ 2 บรรยายลักษณะและทิศทางของข้อมูลแบบสอบถามในส่วนที่ 2, 3 ที่มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วเปรียบเทียบเกณฑ์แปลความหมายจากสูตรการหาอัตราภาคชั้น กำหนดช่วงคะแนนและแปลความหมายไว้ 5 ช่วง

ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนกับปัจจัยส่วนบุคคล ด้วยค่า t-test และ One-way ANOVA และทดสอบความแตกต่างด้วยวิธีการของ Scheffe

ส่วนที่ 4 วิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Correlation Analysis) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์และทิศทางของความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้วยค่า Pearson Product Moment Correlation Coefficient โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้ การแปลผลค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของกลุ่มตัวอย่างขนาด 100 ขึ้นไป

ส่วนที่ 5 วิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบสมการทำนายของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน และความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมกับการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ส่วนข้อมูลจากการสัมภาษณ์ทั้ง 3 กลุ่ม นำมาวิเคราะห์โดยสรุปในภาพรวมของข้อมูลที่จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อไม่ให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้รับผลกระทบจากการให้ข้อมูล ในระหว่างเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบข้อมูลสามเส้า (Triangulation Method) ในคราวเดียวกัน ด้วยการสังเกต สัมภาษณ์ และ

ใช้ข้อมูลเอกสาร เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือจากการสัมภาษณ์ การรายงานผลของการศึกษาให้มีความน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น

ผลการศึกษา

ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ส่วนใหญ่เป็นชายและหญิง จำนวน 202 คน มีอายุตัวระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 173 คน มีอาชีพรับจ้าง/ ลูกจ้าง/ พนักงานบริษัท จำนวน 128 คน นับถือศาสนาพุทธ จำนวน 347 คน จบการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 191 คน มีรายได้ต่อเดือนไม่เกิน 15,000 บาท และมีรายได้ต่อเดือน 15,001-20,000 จำนวน 137 คนและอาศัยอยู่ในชุมชนตั้งแต่เกิด จำนวน 275 คน

ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์มากเป็นอันดับ 1 รองลงมาตามลำดับคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล เป็นอันดับสุดท้าย รายละเอียดตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในภาพรวม

ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน	\bar{X}	S.D.	แปลผล	ลำดับที่
1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	2.68	1.027	ปานกลาง	2
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ	2.65	1.031	น้อย	3
3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	3.34	.795	ปานกลาง	1
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	2.62	1.036	ปานกลาง	4
ภาพรวม	2.42	.961	น้อย	-

ปัจจัยแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วม โดยแยกออกเป็นปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก รายละเอียดตามตารางที่ 3 และตารางที่ 4

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยภายในในภาพรวม

ปัจจัยภายใน	\bar{X}	S.D.	แปลผล	ลำดับที่
1. การได้รับการยอมรับนับถือ	3.49	1.043	มาก	2
2. ความสำเร็จในการเข้าไปมีส่วนร่วม	3.52	.905	มาก	1
3. ความรับผิดชอบ	2.99	1.161	ปานกลาง	3
ภาพรวม	2.84	1.151	ปานกลาง	-

จากตารางที่ 3 ผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยภายในที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ปัจจัยด้านความสำเร็จในการเข้าไปมีส่วนร่วม มากเป็นอันดับ 1 รองลงมา คือ ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ และด้านความรับผิดชอบ เป็นอันดับสุดท้าย

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยภายนอก ในภาพรวม

ปัจจัยภายนอก	\bar{X}	S.D.	แปลผล	ลำดับที่
1. รางวัลหรือผลประโยชน์	3.37	.898	ปานกลาง	3
2. ความดึงดูดใจในสังคม	3.59	.933	มาก	1
3. โอกาสที่จะมีส่วนร่วมในงาน	2.64	1.105	ปานกลาง	4
4. ลักษณะทางกายภาพ	3.44	.841	มาก	2
ภาพรวม	2.50	1.007	น้อย	-

จากตารางที่ 4 ผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ปัจจัยด้านความดึงดูดใจในสังคม มากเป็นอันดับ 1 รองลงมา ตามลำดับคือ ด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านรางวัลหรือผลประโยชน์ และด้านโอกาสที่จะมีส่วนร่วมในงาน เป็นอันดับสุดท้าย

เมื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีความแตกต่างระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า อายุ ศาสนา และการศึกษาต่างกัน ความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนแตกต่างกัน ส่วนเพศ อาชีพ รายได้ต่อเดือน และการอาศัยอยู่ในท้องถิ่นต่างกัน ความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่แตกต่างกัน

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในแต่ละด้านกับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในแต่ละด้าน พบว่า คู่ที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุดคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (OT) กับด้านโอกาสที่จะมีส่วนร่วมในงาน (OP) มีความสัมพันธ์สูง .719 รองลงมาตามลำดับคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (TD) กับด้านโอกาสที่จะมีส่วนร่วมในงาน (OP) มีความสัมพันธ์สูง .706 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (EL) กับด้านโอกาสที่จะมีส่วนร่วมในงาน (OP) มีความสัมพันธ์ปานกลาง .649 ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (LB) กับด้านลักษณะทางกายภาพ (PC) มีความสัมพันธ์ปานกลาง .542 ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (LB) กับรางวัลหรือผลประโยชน์ (BF) มีความสัมพันธ์ปานกลาง .491 ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (LB) กับโอกาสที่จะมีส่วนร่วมในงาน (OP) มีความสัมพันธ์ปานกลาง .474 และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (EL) กับด้านการได้รับการยอมรับนับถือ (RC) มีความสัมพันธ์ต่ำสุดคือ .195 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า

ตารางที่ 5 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

	R C	TS	RS	IM	BF	AS	OP	PC	EM	TD	OT	LB	EL	PP
R C	1	.71 8**	.40 3**	.54 4**	.54 2**	.51 8**	.34 8**	.45 7**	.36 1**	.21 5**	.20 0**	.30 6**	.19 5**	.198* *
T S		1	.47 2**	.48 6**	.63 7**	.55 6**	.32 8**	.50 8**	.32 7**	.22 4**	.22 1**	.37 2**	.21 1**	.230* *
R S			1	.91 5**	.47 4**	.36 9**	.59 3**	.46 9**	.58 5**	.45 3**	.45 3**	.36 1**	.41 9**	.432* *
I M				1	.45 5**	.35 3**	.59 5**	.44 1**	.58 3**	.45 0**	.45 1**	.34 5**	.43 2**	.444* *
B F					1	.67 1**	.38 7**	.59 1**	.49 7**	.38 6**	.36 0**	.49 1**	.29 5**	.353* *
A S						1	.32 6**	.56 9**	.38 4**	.27 0**	.24 8**	.45 5**	.22 5**	.250* *
O P							1	.47 2**	.91 4**	.70 6**	.71 9**	.47 4**	.64 9**	.702* *
P C								1	.50 1**	.45 5**	.42 9**	.54 2**	.39 3**	.40 7**

	R C	TS	RS	IM	BF	AS	OP	PC	EM	TD	OT	LB	EL	PP
E M									1	.71 4**	.72 6**	.47 8**	.64 0**	.71 6**
T D										1	.87 6**	.58 9**	.78 0**	.86 5**
O T											1	.55 8**	.76 6**	.89 7**
L B												1	.55 8**	.55 7**
E L													1	.86 1**

สรุปความสัมพันธ์ภาพรวมระหว่างปัจจัยแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมกับภาพรวมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี พบว่า ปัจจัยภายในมีความสัมพันธ์ในทิศทางบวก .444 และปัจจัยภายนอก มีความสัมพันธ์ในทิศทางบวก .716 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังนั้น ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้ง 7 ตัวแปรดังกล่าว มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปทุมธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์แบบถดถอยพหุคูณตัวแปรปัจจัยทั้ง 7 ตัวแปร พบว่า มีตัวแปร 3 ตัว ได้แก่ ด้านโอกาสที่จะมีส่วนร่วมในงาน ด้านรางวัลหรือผลประโยชน์ และด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F = 139.046$) จากสมการสามารถทำนายความผันแปรของการมีส่วนร่วมของประชาชนในภาพรวมได้ร้อยละ 50 ($R^2 = 0.714$) โดยตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในภาพรวมมากที่สุดคือ ด้านโอกาสที่จะมีส่วนร่วมในงาน รองลงมาด้านรางวัลหรือผลประโยชน์ และด้านการได้รับการยอมรับนับถือ เป็นอันดับสุดท้าย และในจำนวนปัจจัยทั้ง 3 ตัวแปรดังกล่าว พบว่า เมื่อเพิ่มปัจจัยด้านโอกาสที่จะมีส่วนร่วมในงาน เข้าในสมการถดถอยแล้วมีแนวโน้มได้ค่าการมีส่วนร่วมของประชาชนลดลง -.114 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีอิทธิพลในเชิงลบต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน มีค่าเท่ากับ -.124

อภิปรายผลการศึกษา

ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาฯ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมสูงสุด ในประเด็นเมื่อโครงการ/ แผนงานของ อบต. จังหวัดปทุมธานี ได้ดำเนินการแล้วเสร็จทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น เพราะผลประโยชน์จากโครงการ/กิจกรรมต่างๆ ในแผนงานพัฒนาฯ ส่งผลให้ประชาชนเกิดรายได้เพิ่มขึ้นในชุมชน นำไปสู่การตอบสนองความต้องการของประชาชนและชุมชนได้รับการแก้ไขปัญหา ดังนั้นชุมชนจึงได้รับผลประโยชน์จากโครงการ/ กิจกรรมต่างๆ ในการดำเนินการพัฒนาท้องถิ่นอย่างแท้จริง จนประชาชนได้รับการเชื่อมั่นจากหน่วยงาน อบต. มากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพว่า ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผน เพราะโครงการที่ประชาชนและชุมชนเสนอไปนั้น ต้องการให้บรรจุในแผนพัฒนาฯ เพื่อให้ขับเคลื่อนและดำเนินการตามแผนในการแก้ไขปัญหาให้ประชาชนและชุมชนอย่างแท้จริง เพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชนและชุมชน (Uphoff, 1977, pp. 59-76) ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นแก่สังคม โรงเรียน สถานที่สาธารณะ หรือส่วนกลางของชุมชน เช่น การเพิ่มคุณภาพชีวิต การเกิดระบบน้ำประปา (สนธยา เดชรัตนวิไชย, 2550, หน้า 20) ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการเข้าร่วมพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ ให้ดียิ่งขึ้น ตามความต้องการของชุมชน ดังนั้น ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์นี้ ประชาชนมองเห็นความสำคัญและประโยชน์ของการเข้าไปมีส่วนร่วม เพื่อประโยชน์ของตนเองและส่วนร่วมในชุมชน จึงมีความกระตือรือร้นเพื่อให้ได้สิ่งที่ดีที่สุดมาให้กับชุมชน

การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมต่ำสุด ในประเด็นการมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักเกณฑ์หรือตัวชี้วัด เพื่อใช้ในการติดตามประเมินผลแผนพัฒนาฯ โดยร่วมเป็น “คณะกรรมการติดตามและประเมินผล” แผนพัฒนาของ อบต. จังหวัดปทุมธานี ในการตรวจสอบระหว่างดำเนินการตามแผนพัฒนาฯ และหลังดำเนินการ เพื่อรับทราบการรายงานผลการดำเนินโครงการ/ แผนงานต่างๆ ของ อบต. เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดหรือไม่ และมีความโปร่งใสมากน้อยเพียงใด สอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพว่า การตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินโครงการนี้ ประชาชนให้ความสนใจเข้าร่วมน้อย เนื่องจากประชาชนมีความเข้าใจว่าเป็นหน้าที่ของผู้บริหาร อบต. หรือผู้ที่มีหน้าที่ตรวจสอบหรือผู้นำชุมชนเป็นผู้รายงานประเมินผล ประกอบกับประชาชนไม่สามารถเข้าถึงเจ้าหน้าที่หรือผู้บริหารที่รับผิดชอบได้โดยตรง (Uphoff, 1977, pp. 59-76) เป็นการวัดผลและวิเคราะห์ผลของการดำเนินงานเพื่อหาข้อดีและข้อบกพร่อง หาแนวทางแก้ไขการทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และเป็นการประเมินผลความสำเร็จหรือความล้มเหลวเป็นระยะๆ และยังมีสิ่งสำคัญที่จะต้องสังเกตคือ ความเห็น ความชอบ และความคาดหวัง จะมีอิทธิพลสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชน (สนธยา เดชรัตนวิไชย, 2550, หน้า 20) ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผล เมื่องานในโครงการต่างๆ เสร็จสิ้นลง ร่วมในการดูแล รักษา ร่วมแก้ไขสิ่งบกพร่องและร่วมสรุปผลการดำเนินงานด้วยกัน ดังนั้น การมีส่วนร่วมใน

ขั้นตอนการประเมินผลของการดำเนินงานตามแผน/ โครงการของหน่วย องค์กร. จึงมีความสำคัญที่ประชาชนต้องให้ความสำคัญเพื่อรับรู้รับทราบถึงปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานจนนำไปสู่ความสำเร็จของงาน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นเพียงใด มีการปรับแก้ไขเพื่อเป็นแนวทางในอนาคต

ปัจจัยแรงจูงใจที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาฯ ข้อมูลเชิงคุณภาพว่า แรงจูงใจมีความสำคัญในการกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างมาก โดยประชาชนให้ความสำคัญในการให้รางวัลหรือผลประโยชน์ของการเข้ามามีส่วนร่วม ทั้งเป็นตัวเงินและไม่ใช่ตัวเงิน เช่น ประโยชน์สาธารณะที่ประชาชนในชุมชนได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน หรือการให้ความช่วยเหลือความเดือดร้อนของประชาชนตามลำดับความสำคัญเร่งด่วน (Berelson and Steiner, 1964) แรงจูงใจ เป็นสิ่งชักจูงอันหนึ่งคือ สถานการณ์ภายใน ซึ่งช่วยกระตุ้นและริเริ่มเรื่องของการกิจกรรมการเคลื่อนไหวแล้ว นำไปสู่การประพฤติปฏิบัติตามช่องทางภายใต้การนำของเป้าหมาย (สมยศ นาวิการ, 2546) แรงจูงใจ เป็นพลังที่ริเริ่มกำกับและช่วยคำจูงพฤติกรรมและการกระทำส่วนบุคคลในรูปแบบที่หลากหลาย และเกิดจากปัจจัยภายนอกกระตุ้นแรงผลักดันภายในให้กระทำได้เช่นกัน ดังนั้น แรงจูงใจที่เกิดจากทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกในการผลักดันให้เกิดแรงกระตุ้นในการดึงประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมต่างๆ ซึ่งมีประเด็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมสูงสุดและต่ำสุดมาอภิปรายอย่างเป็นเหตุและผลดังต่อไปนี้

ความสำเร็จในการเข้าไปมีส่วนร่วม ปัจจัยนี้มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมสูงสุดของกลุ่มปัจจัยภายใน ประเด็นประชาสัมพันธ์การดำเนินงานตามแผน/ โครงการให้ประชาชนรับรู้ รับทราบ และเข้าใจแนวทาง และวัตถุประสงค์ รวมถึงข้อมูลข่าวสารต่างๆ ในช่องทาง เช่น เว็บไซต์ บัญชีประภาสแจ้งที่ประชุม เสียงตามสาย และช่องทางออนไลน์ต่างๆ เพื่อให้เกิดความโปร่งใส นำไปสู่ความร่วมมือจากประชาชนในการดำเนินงานตามแผน/ โครงการ ให้ประสบความสำเร็จและตอบสนองความต้องการของประชาชน จนได้รับความพึงพอใจ เชื่อมมั่น และไว้วางใจจากประชาชนที่ได้ร่วมกำหนดแผนงานพัฒนาท้องถิ่น ส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดี ไว้วางใจระหว่าง องค์กร. กับคนในท้องถิ่น ลดความขัดแย้งระหว่างกัน ทำให้การดำเนินโครงการ/ กิจกรรมต่างๆ สำเร็จลุล่วงด้วยดี สอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพว่า ประชาชนที่เข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการทำงานต่างๆ ของ องค์กร. เพื่อต้องการรับรู้ รับทราบถึงความเป็นไปที่จะประสบผลสำเร็จของแต่ละโครงการต่างๆ รวมถึงโครงการที่ตนเองเสนอเข้าไปด้วยว่า ได้มีการขับเคลื่อนตอบสนองที่ความต้องการ หรือได้รับการแก้ไขปัญหาให้หรือไม่ (Herzberg, 1957) บุคคลที่มีทัศนคติในทางบวกต่อการทำงานส่วนใหญ่แนวโน้มการปฏิบัติงานที่ดีขึ้น และความสำเร็จในการทำงานของบุคคล การที่บุคคลสามารถทำงานได้สำเร็จอย่างเต็มความสามารถ สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ รู้จักป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้น เมื่อผลงานสำเร็จแล้วเกิดความพึงพอใจและปราบปลื้มในผลสำเร็จของงานนั้นๆ

ความรับผิดชอบ ปัจจัยนี้มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมต่ำสุด ในประเด็นที่ องค์กร. รับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ/ กิจกรรมของ องค์กร. มีการควบคุม ติดตามการดำเนินงานต่างๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อป้องกันและผลกระทบที่จะส่งผลต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของ

ประชาชนในท้องถิ่น รวมถึงมาตรการป้องกันความปลอดภัยสูงสุด และมอบหมายให้ชุมชนช่วยควบคุม ติดตามการดำเนินงานตามโครงการฯ และคอยช่วยเหลือ ชี้นำ ให้กับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน ในฐานะที่ ประชาชนเป็นเจ้าของท้องถิ่นและใกล้ชิดกับคนทำงาน แต่ส่วนใหญ่มอบหมายให้ผู้นำชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบ พร้อมให้อำนาจในการว่ากล่าวตักเตือนคนทำงานให้เป็นไปตามกำหนด สอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพว่า ความรับผิดชอบต่อสังคม ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ ควรคำนึงถึงผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบที่อาจจะเกิดขึ้นกับประชาชนท้องถิ่นทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เพราะประชาชนในชุมชนคือ เป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์ พร้อมๆ กับเป็นผู้รับผลกระทบด้านลบ จะหาผู้รับผิดชอบยาก (Herzberg, 1957) ความรับผิดชอบ เป็นความพึงพอใจที่เกิดขึ้นจากการได้รับมอบหมายให้ รับผิดชอบใหม่ๆ และมีอำนาจในการรับผิดชอบได้อย่างเต็มที่ โดยไม่มีการตรวจหรือควบคุมอย่างใกล้ชิด ต่อการกระทำนั้น ๆ ทำให้ผู้ที่รับผลกระทบจากการกระทำนั้นคือ ประชาชนในชุมชน (สุนันทา เลาหันทน์, 2531) การเปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการวางแผน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจและ ร่วมรับผิดชอบ และการทำงานถือเป็นการให้ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ให้อำนาจ ส่งผลให้เกิดแรงจูงใจให้ คนปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนั้น ความรับผิดชอบของคนมาพร้อมกับการมีอำนาจใน ความรับผิดชอบนั้นๆ เพื่อมอบหมายความรับผิดชอบอย่างเต็มที่ รวมถึงผลพวงของการกระทำที่รับผิดชอบ ไม่ว่าจะเป็นด้านบวกหรือลบต่อสังคม

ด้านความพึงพอใจในสังคม ปัจจัยนี้มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมสูงสุด ของกลุ่มปัจจัยภายนอก ในประเด็น อบต. จัดกิจกรรมต่างๆ ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม เช่น การฝึกอาชีพ, สันทนาการ, แข่งกีฬา, กลุ่มเกษตรกร และจัดการบริการสาธารณสุขแก่ประชาชน เช่น บริการตรวจสุขภาพฟรี, ตัดแว่นให้คนชรา, ให้คำปรึกษาเรื่องกฎหมายและอื่นๆ ฟรี รวมถึงการส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนจัดกิจกรรมลักษณะ เดียวกันมากขึ้น โดย อบต. สนับสนุนงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ให้ตามความจำเป็น ตลอดจน อบต. พิจารณาคัดเลือกบุคลากรดีเด่นในแต่ละด้าน เพื่อยกย่อง เชิดชูเกียรติ เป็นตัวอย่างที่ดีในท้องถิ่น เพื่อส่งเสริม คนดี คนเก่ง และปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่ประชาชนในชุมชน แล้วส่งเสริมพัฒนาศักยภาพของคนใน ท้องถิ่นให้กลับมาพัฒนาท้องถิ่นตัวเองมากขึ้น สอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพว่า ปัจจัยภายนอก ส่วนใหญ่มีการ เปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ตลอดเวลา เหนือการควบคุม รวมถึงความต้องการของคนที่ไม่มีที่สิ้นสุด การจัดกิจกรรมและการบริการดังกล่าวข้างต้น ช่วยดึงดูดใจให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและมาทำ ความรู้จัก ผูกมิตร มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อหน่วยงาน อบต. มากขึ้น เพื่อแสดงถึงความตั้งใจในการช่วยเหลือ ประชาชนในพื้นที่อย่างแท้จริง รวมถึงส่งเสริมคนดี คนเก่งในชุมชนให้กลับมาพัฒนาบ้านเกิดตนเอง (ทศดาว บุญปาล, 2530, หน้า 27) การมีส่วนร่วมทางสังคมของชุมชนนั้น ต้องพิจารณาถึงความพร้อมของ สังคม เศรษฐกิจ อาชีพ และที่อยู่อาศัยที่ต่างกัน ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนสูงหรือต่ำได้ ต้องใช้ วิธีการดึงดูดใจที่ต่างกันถึงจะได้ผล (Herzberg, 1957) ปัจจัยข้างต้นให้แรงจูงใจในการทำงานตลอดเวลา ได้แก่

1) เงินเดือน 2) โอกาสที่จะได้รับความเจริญก้าวหน้าในอนาคต 3) ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน 4) สถานะของอาชีพ 5) นโยบายและการบริหาร 6) สภาพการทำงาน 7) ความเป็นอยู่ส่วนตัว 8) ความมั่นคงในการทำงาน (Barnard, 1974) ความดึงดูดใจในสังคม เป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้ร่วมงาน ประชาชนในชุมชน ทำให้เกิดความผูกพันและความพอใจร่วมกัน ดังนั้น การสร้างความดึงดูดใจในสังคมได้นั้น อบต. ต้องเข้าใจวิถีชีวิต วิถีคิด วัฒนธรรมสังคมก่อน เพื่อกำหนดวิธีการสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของ อบต. มากขึ้น เพื่อพัฒนาชุมชนได้ตามความต้องการและแก้ไขปัญหาได้ตรงกับปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง

ด้านโอกาสที่จะมีส่วนร่วมในงาน ปัจจุบันนี้มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมต่ำสุด ในประเด็นที่ อบต. เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ส่งผลให้ประชาชนรู้สึกภาคภูมิใจที่ได้ใช้ความรู้ความสามารถในการพัฒนาให้ชุมชน เพราะ โครงการ/ กิจกรรมที่ อบต. ดำเนินงานอยู่นั้น ส่วนใหญ่เกิดจากข้อเสนอแนะของประชาชนที่ได้เสนอความคิดเห็นตามความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง และผู้บริหารนำข้อคิดเห็นไปประกอบการตัดสินใจในการเลือกโครงการต่างๆ ตามลำดับความสำคัญและความเร่งด่วน ในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน สอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพว่า ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการการจัดทำแผนฯ ของ อบต. เข้าใจว่าเป็นหน้าที่ของผู้บริหารหรือผู้นำชุมชน ตนเองไม่มีส่วนได้ส่วนเสีย ตลอดจนไม่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมโดยตรงได้ เนื่องจากเจ้าหน้าที่รัฐและผู้นำชุมชนเองเข้าใจว่า ผู้ที่ไม่มีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนฯ นั้น ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องแผนฯ ด้วย (Reeder, 1968) เป็นโอกาสของผู้กระทำที่เชื่อว่า สถานการณ์ที่เกิดขึ้นช่วยให้มีโอกาสเลือกกระทำได้ เพื่อเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในการกระทำนั้น ๆ (Barnard, 1974) โอกาสที่จะมีส่วนร่วมในงานอย่างกว้างขวาง เปิดโอกาสให้บุคคลารู้สึกมีส่วนร่วมในงาน ถือเป็นบุคคลสำคัญของหน่วยงานหรือชุมชน ได้รับความรู้สึกเท่าเทียมกันในกลุ่ม ส่งผลให้เกิดขวัญและกำลังใจในการทำงาน ดังนั้น ประชาชนจึงมีโอกาที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของ อบต. น้อย เพราะประชาชนให้ความสำคัญและมองเห็นประโยชน์ที่จะได้รับน้อย ตลอดจนขาดแรงจูงใจที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมดังกล่าว

เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชน ตามปัจจัยส่วนบุคคล อายุ ศาสนา และการศึกษาต่างกัน ความคิดเห็นการมีส่วนร่วมของประชาชนแตกต่างกัน ส่วนเพศ อาชีพ รายได้ต่อเดือน และการอาศัยอยู่ในท้องถิ่นต่างกัน ความคิดเห็นการมีส่วนร่วมประชาชนไม่แตกต่างกัน (Bertrand, 1958, pp. 147-157) ลักษณะส่วนบุคคลของประชาชนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม ได้แก่ 1. อายุ 2. เพศ 3. สถานภาพทางสังคม 4. อาชีพ 5. การศึกษา 6. ถิ่นที่อยู่ 7. ระยะเวลาที่อยู่ในท้องถิ่น การอาศัยในเมืองหรือชนบท จำนวนสมาชิกในครอบครัว และลักษณะครอบครัวคานียมและทัศนคติ (Cohen and Uphoff, 1977, pp. 17-19) ลักษณะส่วนบุคคลเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม ได้แก่ 1. อายุ และเพศ 2. สถานภาพในครอบครัว 3. ระดับการศึกษา 4. สถานภาพทางสังคม ศาสนา 5. อาชีพ 6. รายได้และทรัพย์สิน 7. ระยะเวลาในท้องถิ่น และระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ และ 8. ที่ดินถือครองและสถานภาพแรงงาน (Brow, 1993, p. 59) ระดับ

การศึกษา ประชาชนที่ไม่ได้รับการศึกษาสูง มักจะเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมอย่างขะขันแข็งมากกว่าประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า เพราะประชาชนที่มีระดับการศึกษาสูงกว่า จะเป็นผู้ที่ได้รับความน่าเชื่อถือและศรัทธาในสายตาของคนในชุมชน ส่งผลให้เกิดการกล้าแสดงออก ตลอดจนการตัดสินใจที่แสดงเจตนารมณ์ในการเข้าร่วมจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเองมากกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาน้อย ดังนั้น ปัจจัยส่วนบุคคลที่ต่างกัน ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมต่างและไม่ต่างกัน ขึ้นอยู่กับสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมทางสังคมในชุมชนนั้น

จากการวิเคราะห์ปัจจัยแรงจูงใจทั้งภายในและภายนอก ที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า ด้านโอกาสที่จะมีส่วนร่วมในงาน ด้านรางวัลหรือผลประโยชน์ และด้านได้รับการยอมรับนับถือ เป็นปัจจัยที่หน่วยงานทุกระดับต้องให้ความสำคัญ โดยเฉพาะหน่วยรับผิดชอบหลักของ อบต. ที่รับผิดชอบในการส่งเสริม สนับสนุน และประชาสัมพันธ์ในภาพรวม ที่จะต้องจัดบรรจุไว้ในแผนเป็นวาระสำคัญของกิจกรรมอย่างเป็นรูปธรรม ชัดเจน มีความต่อเนื่องในการปฏิบัติ เพื่อนำไปสู่การควบคุม ติดตาม และประเมินผลได้อย่างชัดเจน

ข้อเสนอแนะของการวิจัย

1. จากการวิเคราะห์ปัจจัยแรงจูงใจทั้งภายในและภายนอก ที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า ด้านโอกาสที่จะมีส่วนร่วมในงาน ด้านรางวัลหรือผลประโยชน์ และด้านได้รับการยอมรับนับถือ เป็นปัจจัยที่หน่วยงานทุกระดับต้องให้ความสำคัญ ส่งเสริม/ สนับสนุนและประชาสัมพันธ์ในภาพรวม จัดกิจกรรม/ โครงการบรรจุไว้ในแผนเป็นวาระสำคัญและขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรม
2. ควรพัฒนาผู้นำชุมชน ให้ตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินกิจกรรม/ โครงการของ อบต. เพื่อความโปร่งใสและลดความขัดแย้ง รวมถึงสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับประชาชน เกิดความไว้วางใจและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น

รายการอ้างอิง

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2553). *การวิเคราะห์สถิติขั้นสูง*. กรุงเทพฯ: ชรรรมสาร,
- ทศดาว บุญปาล. (2530). *ปัจจัยบางประการที่มีผลต่อการเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนในเขตพื้นที่ตำบลสวก อำเภอเมือง จังหวัดน่าน*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาพัฒนาสังคม, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ทัชเชษฐ นิยมสุข. (2552). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลในเขตปริมณฑลของกรุงเทพฯ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาบริหารการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, มหาวิทยาลัยปทุมธานี.

ชนัญธิดา สุวรรณศรี และปิยากร หวังมหาพร

- ชรณินทร์ คุณแขวน. (2555). *การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านช่อระกา ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ*. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สนธยา เดชรัตนวิไชย. (2550). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น กรณีศึกษา: องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งปรัง อำเภอลือชัย จังหวัดนครราชสีมา*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น, วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สมยศ นาวิการ. (2546). *ทฤษฎีองค์การ* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า
- สุนันทา เลहनันท์. (2531). *การพัฒนาองค์การ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์รุ่งพัฒนา.
- สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. (2560). *แผนพัฒนาประจำปี องค์การบริหารส่วนตำบล ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560*. ม.ป.ท.
- ศิริชัย เพชรรักษ์. (2553). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในประเทศไทย*. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย, 2(2).
- ศักดิ์ชัย คีละม้าย. (2558). *ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และแนวทางแก้ไข*. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 8(2). 35.
- องค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดปทุมธานี. (2557). *แผนพัฒนาประจำปีองค์การบริหารส่วนตำบล ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560*. ปทุมธานี: องค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดปทุมธานี.
- Barnard, C. I. (1974). *The Functions of the Executive (30th Anniversary)*. Cambridge, MA: Harvard University.
- Bertrand, R. (1958). *Understanding history and other essays*. New York: Philosophical Library.
- Berelson, B., & Gary, A. S. (1964). *Human Behavior: Shorter Edition*. New York: Harcourt, Brace & World.
- Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1977). *Rural Participation: Concepts and Measures for Project Design*. New York: McGraw-Hall.
- Reeder, W. W. (1974). *Some Aspects of The Information Social Participation of Farm Families in New York State*. New York: Unpublished Ph.D. Dissertation, Cornell University.
- Likert, R. (1981). *Management Styles and The Human Component in Leadership on the Job: Guides to Good Supervision*. New York: AMACOM.
- Herzberg, F. et al. (1959). *The motivation to work*. New York: McGraw-Hill Book.
- Thompson, S. K. (1990). *Adaptive Cluster Sampling*. Boston, MA: The American Statistical Association.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis (3rd ed.)*. New York: Harper and Row.